

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Deres ref

Vår ref

Dato

18/2703-

21. juni 2018

Orientering om ikrafttredelse av endringer i bestemmelsene om opplysningsplikt til barnevernet - særlig om endringene i helsepersonelloven § 33

Helsepersonell har opplysningsplikt til barnevernet både av eget tiltak og når de får pålegg fra barnevernet om å gi opplysninger. Helse- og omsorgsdepartementet vil med dette brevet orientere om at endringer i bestemmelser om opplysningsplikt til barnevernet trer i kraft 1. juli 2018¹.

Det er viktig at helsepersonell ivaretar taushetsplikten. Opplysningsplikten overfor barnevernet går likevel foran taushetsplikten, fordi opplysningene kan være nødvendige for barnevernet for å kunne hjelpe utsatte barn og unge.

Opplysningsplikten til barnevernet er regulert både i barnevernloven § 6-4 og i tilsvarende bestemmelser i særlover som gjelder ulike offentlige tjenester og ulike yrkesutøvere. Opplysningsplikten for helsepersonell er særlig regulert i helsepersonelloven. I tillegg er opplysningsplikten også regulert i særlov for barnehagepersonell, personell i skolen, personell som utfører oppgaver etter sosialtjenesteloven i arbeids- og velferdsforvaltningen, fagpersonell ved familievernkantorene, ansatte ved krisesentrene, personell som utfører oppgaver etter introduksjonsloven, meklere som utfører oppgaver etter ekteskapsloven og enhver som gjør tjeneste i trygdens organer etter folketrygdloven.

Formålet med endringene er først og fremst å klargjøre og forenkle bestemmelsene slik at de blir lettere å forstå og anvende, ikke å endre innholdet i opplysningsplikten. I tillegg er alle bestemmelsene i de forskjellige lovene så langt som mulig harmoniserte og gjort mest mulig

¹ Endringene ble vedtatt ved lov 20. april 2018 nr. 5

like. I bestemmelsene er det innført et tydeligere skille mellom opplysningsplikt av eget tiltak og opplysningsplikt etter pålegg fra organer som er ansvarlige for å gjennomføre barnevernloven. I tillegg er det i helsepersonelloven § 33 innført tilføyelser som klargjør ansvaret og oppgavene for personen i helseinstitusjoner som skal ha ansvar for å videreformidle opplysninger.

Som vedlegg til dette brevet følger utskrift av endret § 6-4 i barnevernloven, endret § 33 i helsepersonelloven, samt merknadene til disse to bestemmelsene fra lovproposisjonen der forslagene ble fremmet; Prop. 169 L (2016-2017) Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre). De endrede bestemmelsene og merknadene finnes også her:

<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2018-04-20-5>

(bestemmelsene)

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-169-l-20162017/id2568801/sec17>

(merknadene)

Barne- og likestillingsdepartementet vil i tillegg sende ut et orienteringsbrev om endringer som følger av Prop. 169 L (2016-2017). Brevet vil også omfatte endringene i bestemmelsene om opplysningsplikten.

Helsepersonells opplysningsplikt av eget tiltak

Helsepersonells opplysningsplikt av eget tiltak er regulert i helsepersonelloven § 33 andre ledd. Det enkelte helsepersonell har et personlig og selvstendig ansvar for å oppfylle denne plikten.

Terskelen for når helsepersonell får plikt til å melde fra til barneverntjenesten av eget tiltak er ikke endret. Helsepersonellet får fortsatt denne plikten når det er grunn til å tro at det foreligger alvorlig omsorgssvikt eller når et barn har vist alvorlige atferdsvansker. Hittil har plikten i helsepersonelloven vært knyttet opp mot bestemmelser i barnevernloven som åpner for å iverksette tiltak i tilfeller der barnet er eller kan bli utsatt for alvorlig omsorgssvikt eller barnet har vist alvorlige atferdsvansker. Etter endringene blir plikten i stedet knyttet opp mot beskrivelser av situasjoner som omfattes av disse bestemmelsene i barnevernloven.

Beskrivelsene er disse:

- et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen, eller annen alvorlig omsorgssvikt
- et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring
- et barn viser alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller annen form for utpreget normløs atferd
- et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel

Det må fortsatt være "grunn til å tro" at et barn er i en slik situasjon. Det betyr at det må foreligge en begrunnet bekymring for det. Det er ikke krav om sikker viten eller overvekt av sannsynlighet for det, men helsepersonellet må ha noe mer enn en vag mistanke.

Når det er grunn til å tro at et barn er i en slik situasjon, skal helsepersonellet melde fra til barneverntjenesten uten ugrunnet opphold. Deretter er det barneverntjenesten som skal gjennomføre de undersøkelsene som er nødvendige for å avklare nærmere barnets situasjon og behov. Skulle det i ettertid vise seg at barnets situasjon er mindre alvorlig enn antatt, eller at den begrunnede bekymringen senere blir avkrefte, har helsepersonellet ikke brutt taushetsplikten. Så lenge helsepersonellet på tidspunktet for meldingen hadde grunn til å tro at barnet var i situasjonen, hadde helsepersonellet på dette tidspunktet plikt til å melde fra til barneverntjenesten.

Manglende melding til barneverntjenesten kan få svært alvorlige konsekvenser for barnet eller den unge. Helsepersonell må derfor kjenne godt til sin plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten av eget tiltak og oppfylle den. Når plikten til å gi opplysninger til barneverntjenesten foreligger er det svært viktig at helsepersonell videreformidler opplysningene, slik at barneverntjenesten kan vurdere dem og avgjøre om det er behov for å gå videre for å ivareta barn og unge.

Opplysningsplikt etter pålegg

Helsepersonells opplysningsplikt etter pålegg fra barneverntjenesten eller andre barnevernmyndigheter er regulert i helsepersonelloven § 33 tredje ledd. Endringen her går ut på at det er innført henvisning til reguleringen av opplysningsplikten etter pålegg i barnevernloven § 6-4.

Endret barnevernlov § 6-4 regulerer opplysningsplikten ved pålegg nærmere, og omfatter en opplisting av saker etter barnevernloven der barneverntjenesten eller andre barnevernmyndigheter kan gi pålegg om at helsepersonell skal gi taushetsbelagte opplysninger, se barnevernloven § 6-4 andre ledd. Opplistingen omfatter de sakene der det også tidligere har vært adgang til å gi pålegg om å gi opplysninger.

Etter endringene kan helsepersonellet også få opplysningsplikt ved pålegg fra barnevernet i saker der det er adgang for barnevernet å pålegge hjelpetiltak for barn og familier. Hjelpetiltaket må i disse tilfellene være nødvendig for å unngå at barnet havner i en så alvorlig situasjon at det kan bli aktuelt å treffe vedtak om å overta omsorgen for barnet, se barnevernloven § 6-4 tredje ledd.

Oppgaver for personen i helseinstitusjoner som skal ha ansvar for å videreformidle opplysninger

Den særlige ordningen med at det i helseinstitusjoner skal utpekes en person som skal ha ansvar for videreformidling av opplysninger til barnevernmyndighetene er fortsatt regulert i helsepersonelloven § 33 fjerde ledd. Her er det innført tilføyelser som klargjør ansvaret og oppgavene til denne personen.

Når helsepersonell som har plikt til å melde fra til barneverntjenesten av eget tiltak melder fra via personen i helseinstitusjonen som har ansvar for å videreformidle opplysninger til barnevernmyndighetene, skal denne personen gi helsepersonellet tilbakemelding på om meldingen er videreformidlet. Personen skal gi helsepersonellet tilbakemeldingen uten ugrunnet opphold etter at meldingen er eller ikke er videreformidlet. Dersom meldingen ikke er videreformidlet skal det begrunnes i tilbakemeldingen til helsepersonellet.

Dersom meldingen ikke er videreformidlet, har helsepersonellet som har plikt til å melde fra til barneverntjenesten av eget tiltak fortsatt et ansvar for å melde, dersom helsepersonellet fortsatt mener at vilkårene for å melde er oppfylt.

Barneverntjenesten skal gi den som har sendt melding til barneverntjenesten tilbakemelding. Dette er regulert i barnevernloven § 6-7 a. Dersom tilbakemeldingen fra barneverntjenesten blir gitt til personen i helseinstitusjonen som har ansvar for å videreformidle opplysninger til barnevernmyndighetene, skal denne personen sørge for at tilbakemeldingen uten ugrunnet opphold videreformidles til helsepersonellet som hadde plikten til å melde fra til barneverntjenesten av eget tiltak. På denne måten sikres det at melder selv blir kjent med hvordan barneverntjenesten følger opp meldingen.

Ledelsens ansvar for å bidra til at helsepersonell oppfylder opplysningsplikten

For å sørge for at helsepersonell oppfylder opplysningsplikten, understreker Helse- og omsorgsdepartementet betydningen av at ledelsen i de forskjellige virksomheter har tilstrekkelig kunnskap om opplysningsplikten og bevissthet om hvor viktig det er at den blir oppfylt. Departementet understreker videre at ledelsen må ta ansvar for å legge til rette for at helsepersonellet i virksomheten kan oppfylle opplysningsplikten. Dette omfatter å legge til rette for følgende:

- At helsepersonellet som skal yte tjenestene har grunnleggende kunnskap om innholdet i reglene om opplysningsplikten
- At tjenestene har gode rutiner for hvordan opplysninger skal gis og at rutinene er godt kjent for helsepersonellet
- At helsepersonellet i aktuelle tilfeller kan søke råd og veiledning i systemet for å avgjøre om plikten til å gi opplysninger foreligger
- At tjenesten løpende holder overordnet oversikt over omfanget av meldinger til barnevernet og ved behov etterspør informasjon og iverksetter korrigerende tiltak

Nærmere informasjon om helsepersonells opplysningsplikt til barnevernet

Nærmere omtale av og veiledning om helsepersonells opplysningsplikt til barnevernet følger av flere rundskriv og veiledere. Her nevnes spesielt Helsedirektoratets rundskriv

Helsepersonelloven med kommentarer (IS-8/2012), som finnes her:

<https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsepersonelloven-med-kommentarer/>

og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets saksbehandlingsrundskriv, som finnes her:

<https://www.bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/saksbehandlingsrundskrivet/>

Omtalen i disse vil bli oppdatert som følge av endringene.

Med hilsen

Kari Sønnerland (e.f.)
ekspedisjonssjef

Elisabeth Salvesen
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Barnevernloven § 6-4 Opplysningsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barneverntjenesten uten ugrunnet opphold

- a) når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
- b) når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring,
- c) når et barn viser alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller en annen form for utpreget normløs atferd,
- d) når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

De organene som er ansvarlig for gjennomføringen av barnevernloven, kan gi pålegg til offentlige myndigheter om å gi taushetsbelagte opplysninger når dette er nødvendig i forbindelse med vurdering, forberedelse og behandling av saker etter barnevernloven om

- a) midlertidig plassering av barn utenfor hjemmet i akuttsituasjoner, jf. § 4-6 annet ledd,
- b) forbud mot flytting av barn og foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse av nyfødt barn før barnet har flyttet hjem, jf. §§ 4-8 og 4-9,
- c) medisinsk undersøkelse og behandling, jf. § 4-10,
- d) behandling av barn som har særlige behandlings- eller opplæringsbehov, jf. § 4-11,
- e) omsorgsovertakelse, jf. § 4-12,
- f) samværsrett og skjult adresse, jf. § 4-19,
- g) fratakelse av foreldreansvar og adopsjon, jf. § 4-20,
- h) oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-21,
- i) plassering og tilbakehold i institusjon uten samtykke, jf. §§ 4-24 og 4-25,
- j) plassering i institusjon uten samtykke ved fare for menneskehandel, jf. § 4-29.

Pålegg om å gi taushetsbelagte opplysninger kan også gis i saker etter § 4-4 tredje ledd om pålegg om hjelpetiltak når dette er nødvendig for å unngå at et barn havner i en alvorlig situasjon som beskrevet i § 4-12 om omsorgsovertakelse.

Adgangen til å gi pålegg om å gi taushetsbelagte opplysninger gjelder også ved rettslig prøving av fylkesnemndas vedtak.

Opplysninger skal så langt som mulig innhentes i samarbeid med den saken gjelder, eller slik at vedkommende har kjennskap til innhentingen. Sakens parter skal informeres om at pålegg gis og hva dette omfatter med mindre dette kan hindre eller vanskeliggjøre at barneverntjenesten kan gi barnet tilstrekkelig hjelp.

Også yrkesutøvere som opptre i medhold av helsepersonelloven, psykisk helsevernloven, helse- og omsorgstjenesteloven, lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer og friskolelova plikter å gi opplysninger etter reglene i første til fjerde ledd. Det samme gjelder meklere i ekteskapsaker og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune, og de som utfører slike oppgaver på vegne av organisasjoner.

Helsepersonelloven § 33 Opplysningsplikt til barnevernet

Den som yter helsehjelp, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten.

Helsepersonell skal uten hinder av taushetsplikt etter § 21 melde fra til barneverntjenesten uten ugrunnet opphold

- a) når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
- b) når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring,
- c) når et barn viser alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller en annen form for utpreget normløs atferd,
- d) når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

Helsepersonell plikter også å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernloven § 6-4.

I helseinstitusjoner skal det utpekes en person som skal ha ansvaret for videreformidling av opplysninger etter annet og tredje ledd. Denne personen skal uten ugrunnet opphold gi melder tilbakemelding på om melding etter annet ledd er videreformidlet. Dersom meldingen ikke er videreformidlet, skal det begrunnes. Melder har fortsatt et ansvar for å melde, dersom melder mener at vilkårene etter annet ledd er oppfylt. Personen som har ansvaret for videreformidling av opplysningene skal også påse at barneverntjenestens tilbakemeldinger etter barnevernloven § 6-7 a, uten ugrunnet opphold videreformidles til melder.

Merknader til barnevernloven § 6-4

Bestemmelsen regulerer opplysningsplikten til barnevernet ved alvorlig omsorgssvikt og alvorlige atferdsvansker. Begrepet «opplysningsplikt» omfatter både plikt til å melde fra til den kommunale barneverntjenesten av eget initiativ («meldeplikt»), samt plikt til å gi opplysninger etter pålegg fra barneverntjenesten eller andre barnevernmyndigheter. Opplysningsplikten omfatter en plikt til å formidle opplysninger som ellers er underlagt lovbestemt taushetsplikt. Opplysningsplikten omfatter alle offentlige myndigheter, en rekke yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt, samt organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune.

Bestemmelsens *første ledd* regulerer meldeplikten. Det fremgår av bestemmelsens *første punktum* at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan uten hinder av taushetsplikt skal melde fra til barneverntjenesten uten ugrunnet opphold etter nærmere bestemte vilkår.

Presiseringen av at plikten omfatter «enhver» reflekterer at meldeplikten er et selvstendig og personlig ansvar som påligger den enkelte. Dette innebærer at vurderingen av om melding skal sendes til barneverntjenesten verken kan overlates til andre tjenester eller til andre ansatte i den enkelte tjenesten. Det personlige ansvaret er imidlertid ikke til hinder for at det etableres praktiske rutiner om formidling av meldinger. Slike rutiner kan imidlertid ikke utformes slik at de fører til forsinkelser og må ikke innebære en faktisk eller faglig overprøving av vurderingen om vilkårene for meldeplikt er oppfylt.

Også ansatte og andre som utfører oppgaver for en barnevernmyndighet er omfattet av meldeplikten. Dette innebærer blant annet at barneverntjenesten i én kommune har plikt til å melde fra til barneverntjenesten i en annen kommune når vilkårene for dette er oppfylt. Plikten omfatter også ansatte blant annet hos fylkesmannen, i Bufetat og i departementet.

Dersom vilkårene for meldeplikt er vurdert som oppfylt skal vedkommende «melde fra til barneverntjenesten» i den kommunen barnet oppholder seg i (eller antas å oppholde seg i). Dette innebærer at plikten kun kan oppfylles ved melding til den kommunale barneverntjenesten. Når vilkårene for meldeplikt er oppfylt, finnes det med andre ord ingen andre handlingsalternativer som kan erstatte melding, og opplysningsplikten faller ikke bort selv om vedkommende selv forsøker å avhjelpe situasjonen.

Bestemmelsen presiserer at melding skal sendes «uten ugrunnet opphold». Som et utgangspunkt skal meldingen sendes barneverntjenesten straks etter at den bekymringen som er grunnlaget for å sende meldingen har oppstått. Dette innebærer at vedkommende ikke er ment å foreta ytterligere undersøkelser for å bekrefte eller avkrefte innholdet i sin bekymring når opplysningsplikten foreligger. Det er barneverntjenesten som har ansvaret for å gjennomføre de undersøkelser som er nødvendige for å avklare barnets omsorgssituasjon og behov for barneverntiltak.

Det kan imidlertid tenkes tilfeller der det er hensiktsmessig og samtidig fullt ut forsvarlig å ikke sende meldingen straks bekymringen oppstår. Det siktes særlig til tilfeller der det av hensyn til barnet er grunn til å planlegge meldingstidspunktet. Departementet understreker at vilkåret «uten ugrunnet opphold» er ment å tolkes strengt, og at den praktiske hovedregelen fremdeles skal være at meldingen skal sendes til barneverntjenesten umiddelbart. Videre åpner bestemmelsen bare for mer kortvarige utsettelse.

Det er en forutsetning for oppfyllelse av meldeplikten at den som sender meldingen gir seg til kjenne, slik at barneverntjenesten kan vurdere innholdet i bekymringsmeldingen og behovet for å innhente ytterligere opplysninger. Plikten kan dermed ikke oppfylles ved å sende melding til barneverntjenesten anonymt. Meldingen må også inneholde nødvendige opplysninger om barnets identitet og hva bekymringen går ut på.

Bestemmelsen stiller imidlertid ingen krav til hvordan bekymringsmeldingen skal være utformet. Dette innebærer at meldingen i utgangspunktet kan formidles både muntlig og skriftlig, og at barneverntjenestens plikt til å vurdere innholdet i meldingen gjelder uavhengig av hvordan meldingen er utformet. Av hensyn til notoritet og dokumentasjon bør muntlige bekymringsmeldinger likevel som hovedregel dokumenteres og sendes til barneverntjenesten skriftlig i etterkant.

Meldeplikten omfatter tilfeller der et barn kan være utsatt for mishandling eller andre former for alvorlig omsorgssvikt, samt tilfeller der barnets egen atferd gir grunn til alvorlig bekymring. De materielle vilkårene for meldeplikt er nærmere regulert i *første ledd bokstav a til d*. Situasjonsbeskrivelsen i de ulike delene av bestemmelsen kan være delvis overlappende, slik at flere deler av bestemmelsen kan vurderes å være oppfylt samtidig.

Det fremgår av *bokstav a* at meldeplikten gjelder når det er «grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt». Det er ikke mulig å gi en uttømmende beskrivelse av hva som omfattes av begrepet «alvorlig omsorgssvikt». Vurderingen vil alltid avhenge av forholdene rundt det enkelte barnet, og med utgangspunkt i vedkommendes egen faglige vurdering og det som er tilgjengelig av opplysninger og dokumentasjon. I en del tilfeller vil det være klart at barnet befinner seg i en situasjon som utløser plikt til å melde fra til barneverntjenesten. I andre tilfeller vil dette være vanskeligere å vurdere. Det er ikke lett å trekke absolutte grenser mellom akseptabel og uakseptabel omsorg. Alvorlighetsgraden og antallet forsømmelser barnet utsettes for, må vurderes. Det er også av betydning om forsømmelsene er sporadiske eller vedvarende.

Begrepet «mishandling» innebærer alvorlig fysisk eller psykisk krenkelse som kan ha vart over tid. Alvorlig omsorgssvikt innebærer en betydelig sviktende ivaretagelse av barnets grunnleggende behov for stimulering, oppfølging og beskyttelse.

Det er ikke mulig eller hensiktsmessig fullt ut å definere i lovteksten hva som kan sies å utgjøre «annen alvorlig omsorgssvikt». Departementet legger imidlertid til grunn at begrepet blant annet omfatter seksuelle overgrep, kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og menneskehandel.

Det er presisert i bestemmelsen at meldeplikten gjelder i situasjoner der barn «blir eller vil bli» utsatt for alvorlig omsorgssvikt. Dette innebærer en tydelig presisering av at meldeplikten ikke bare omfatter tilfeller der et barn er utsatt for alvorlig omsorgssvikt på vurderingstidspunktet, men også tilfeller der barnet kan havne i en slik situasjon. Presiseringen er primært ment å omfatte tilfeller der det er grunn til å tro at et barn kan bli utsatt for alvorlig omsorgssvikt i nær fremtid. Typiske eksempler på aktuelle tilfeller er ved bekymring eller mistanke om at et barn kan bli utsatt for kjønnslemlestelse eller tvangsgifte.

Bestemmelsen inneholder ingen henvisning til at meldeplikten er knyttet til forholdene i «hjemmet». Dette tydeliggjør at meldeplikten ikke er knyttet til et bestemt sted, men til barnets situasjon og behov for beskyttelse og ivaretagelse. Meldeplikten omfatter også tilfeller der barnet utsettes for alvorlig omsorgssvikt fra andre primære omsorgspersoner, herunder fra fosterforeldre.

Kravet «grunn til å tro» innebærer at det ikke kreves sikker viten om at situasjonen er så alvorlig som beskrevet, men at det samtidig må foreligge mer enn en vag og udefinerbar mistanke. Kravet er oppfylt dersom det foreligger en bekymring eller mistanke som er begrunnet i konkrete forhold knyttet til det enkelte barnets situasjon. Dette innebærer at det ikke er et krav om sannsynlighetsovervekt eller sikker viten for å utløse meldeplikten.

Det fremgår av *bokstav b*, at meldeplikten også gjelder når det er «grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring». Bestemmelsen omfatter også barn med spesielle psykiske utfordringer.

Begrepet «alvorlig omsorgssvikt» vil omfatte også tilfeller der et barn lider av en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og foreldrene ikke sørger for at barnet kommer til nødvendig undersøkelse eller behandling. Det samme gjelder der foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonsnedsatt eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring. Situasjoner der det er et udekket behov for medisinsk undersøkelse, behandling eller opplæring, skiller seg likevel såpass fra andre former for alvorlig omsorgssvikt at det er presisert at meldeplikten også omfatter slike tilfeller. Det understrekes samtidig at det er det offentlige som har det overordnede ansvaret for at barn med funksjonsnedsettelse og spesielt hjelpetrengende barn får dekket sine særlige behov. Bestemmelsen er knyttet til de tilfellene der foreldrene ikke i tilstrekkelig grad følger opp barnets behov. Bokstav b vil også kunne omfatte tilfeller der foreldrene ikke sørger for at barn eller ungdom med alvorlig selvskading eller spiseforstyrrelsesproblematikk kommer til undersøkelse og behandling.

Meldeplikt på bakgrunn av slik manglende oppfølging fra foreldrenes side har sammenheng med at barnevernloven §§ 4-10 og 4-11 åpner for å gripe inn i foreldrenes bestemmelsesrett i tilfeller der foreldrene ikke makter eller evner å ivareta barnets behov for nødvendig medisinsk undersøkelse og behandling, samt visse former for opplæring. Bestemmelsene innebærer at fylkesnemnda kan fatte vedtak om at barnet skal motta undersøkelse, behandling eller opplæring, samtidig som foreldrene beholder omsorgen og foreldreansvaret for barnet.

Det fremgår av *bokstav c* at meldeplikten gjelder når et barn viser «alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller en annen form for utpreget normløs atferd».

Bestemmelsen er utformet slik at den omfatter de formene for atferdsvansker som kan gi grunnlag for plassering i atferdsinstitusjon etter barnevernloven § 4-24. Dette innebærer at begrepet «atferdsvansker» i denne sammenhengen skal forstås snevrere enn slik begrepet atferdsvansker benyttes i enkelte andre sammenhenger. Selv om det ikke er fastsatt noen nedre aldersgrense for å anvende barnevernloven § 4-24, er den i praksis forbeholdt ungdom med visse former for alvorlige atferdsvansker. Dette innebærer at også plikten til å melde fra til barneverntjenesten grunnet barnets egen atferd på tilsvarende måte er begrenset til ungdom med slike atferdsvansker. For eksempel er atferd hos barn i barnehagen ikke omfattet av denne delen av bestemmelsen, uavhengig av om barnet utviser en atferd som fremstår som svært alvorlig og som gir grunn til stor bekymring for barnets situasjon. Videre omfatter meldeplikten etter bokstav c heller ikke mer innadvendte utfordringer som selvskading og spiseforstyrrelser. Slike former for atferd må i stedet vurderes med utgangspunkt i om atferden kan gi grunn til å tro at barnet er utsatt for fysisk eller psykisk mishandling, seksuelle overgrep, eller andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. bokstav a og b.

I motsetning til barnevernloven § 4-24 stiller ikke bestemmelsen krav om at atferdsvanskene må ha vært vedvarende for at plikten til å melde skal være oppfylt. Bakgrunnen for dette er at vedkommende som observerer barnet eller ungdommen ofte verken vil ha mulighet til eller forutsetninger for å kunne observere atferden over tid. Atferden kan likevel være så alvorlig og objektivt bekymringsfull at behovet for å involvere barnverntjenesten er like stort som i tilfeller der atferden er blitt observert over tid. Tidsdimensjonen kan likevel ha betydning i vurderingen av om barnets atferd vurderes som så vidt alvorlig at vilkårene for å melde fra til barneverntjenesten er oppfylt.

Kriteriet «alvorlig kriminalitet» omfatter blant annet en rekke volds- og sedelighetsforbrytelser av alvorlig karakter, mens «gjentatt kriminalitet» blant annet omfatter serier av tyverier og hærværk.

Heller ikke i forbindelse med bruk av rusmidler stilles krav om at misbruket av rusmidler må ha vært vedvarende. Kriteriet «misbruk av rusmidler» omfatter likevel ikke enhver form for rusmiddelbruk, men må ses i lys av at institusjonsplassering forutsetter at misbruket har vært relativt omfattende både i omfang og i tid. Dette må likevel til en viss grad vurderes i lys av barnets alder. Bestemmelsen omfatter både misbruk av legale og illegale rusmidler, som alkohol, legemidler og narkotika. Meldeplikten etter bokstav c er begrenset til alvorlige atferdsvansker. Hvorvidt rusmisbruket utløser meldeplikten vil særlig avhenge av barnets alder og hvilken form for rusmiddelmissbruk som er blitt observert.

Kriteriet «utpreget normløs atferd» omfatter blant annet prostitusjon, men kan også omfatte mer sammensatte livsutfordringer som for eksempel kan gi seg utslag i en kombinasjon av kriminalitet, rus, ugyldig skolefravær, og ungdom i drift. Departementet understreker at grunnvilkåret om at barnet må ha vist alvorlige atferdsvansker, også gjelder ved anvendelse av dette kriteriet.

Det fremgår av *bokstav d* at meldeplikten gjelder når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel. Menneskehandel er en form for alvorlig omsorgssvikt, og vil også omfattes av bokstav a. Det er likevel enkelte særtrekk ved menneskehandel som gir grunn til eksplisitt å nevne at mistanke om at et barn blir eller kan bli utnyttet til menneskehandel utløser meldeplikt.

Det er den enkeltes faglige vurdering og de opplysningene vedkommende har om barnet og barnets situasjon som er utgangspunktet for vurderingen av om vilkårene for å melde fra til barneverntjenesten er oppfylt. Dersom det senere viser seg at barnets situasjon er mindre alvorlig enn antatt, eller at mistanken som førte til bekymringsmelding blir avkrefftet, har den som meldte fra til barneverntjenesten ikke brutt sin lovbestemte taushetsplikt, men gjort det som var vedkommende melderers lovpålagte plikt. Den som etter en faglig vurdering har vurdert vilkårene for meldeplikt som oppfylt, og sendt melding til barneverntjenesten ut fra denne vurderingen, har derfor ikke brutt sin lovbestemte taushetsplikt.

Barnevernloven § 6-4 *annet ledd* regulerer plikten til å gi opplysninger etter pålegg fra den kommunale barneverntjenesten eller fra andre barnevernmyndigheter.

Det fremgår av annet ledd *første punktum* at de organer som er ansvarlig for gjennomføringen av barnevernloven kan gi pålegg til offentlige myndigheter om å gi taushetsbelagte opplysninger etter nærmere bestemte vilkår.

Presiseringen av at adgangen til å gi pålegg omfatter de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av barnevernloven innebærer at også statlige barnevernmyndigheter som fylkesmannen og fylkesnemnda i gitte tilfeller kan gi pålegg om å gi opplysninger. Videre er

det presisert i *fjerde ledd* at adgangen til å gi pålegg om innhenting av opplysninger også gjelder ved rettslig prøving av fylkesnemndas vedtak. Dette innebærer at også domstolene både kan pålegge andre myndigheter å gi opplysninger og at de kan motta taushetsbelagte opplysninger uavhengig av om disse tidligere er blitt fremlagt for fylkesnemnda eller ikke.

Annet ledd presiserer nærmere i hvilke tilfeller barnevernet har anledning til å innhente opplysninger ved pålegg. Det fremgår at barnevernet kan gi pålegg om innhenting av opplysninger der dette er nødvendig i forbindelse med vurdering, forberedelse og behandling av nærmere spesifiserte saker i barnevernloven. Nødvendighetskravet omfatter både hvilke tilfeller opplysninger kan innhentes ved pålegg, og hvilke opplysninger pålegget omfatter.

Videre er det presisert i *tredje ledd* at pålegg om å gi opplysninger også kan gis i saker etter § 4-4 tredje ledd om pålegg om hjelpetiltak når dette er nødvendig for å unngå at barnet havner i en alvorlig situasjon som beskrevet i § 4-12 om omsorgsovertakelse.

At bestemmelsen viser direkte til ulike tiltakshjemler i barnevernloven innebærer at barneverntjenesten før den innhenter opplysninger ved pålegg, må ta stilling til hvilken eller hvilke bestemmelser i barnevernloven som er bakgrunnen for pålegget. Dette innebærer likevel ikke at barneverntjenesten må konkludere med at vilkårene for å anvende den enkelte bestemmelse er oppfylt. Det er dette innhentingen av opplysninger skal bidra til å avdekke.

Det skal opplyses i pålegget hvilken eller hvilke bestemmelser i barnevernloven som er bakgrunnen for pålegget. I den grad det er mulig bør det også konkretiseres hvilke opplysninger som skal gis.

Ved innhenting av opplysninger etter annet og tredje ledd er det det organet i barnevernet som gir pålegget som vurderer om vilkårene for å gi pålegget er oppfylt. Videre er det den som gir pålegget som definerer hvilke opplysninger det er nødvendig og relevant å innhente. Det må imidlertid til en viss grad konkretiseres hva slags opplysninger som skal gis. Det kan for eksempel ikke kreves utlevert en fullstendig pasientjournal fordi den som gir pålegget ikke på forhånd kan vurdere om alle opplysninger i journalen er av betydning for saken. Både den som pålegger og den som blir pålagt å gi opplysninger har et ansvar for å unngå at taushetsbelagt informasjon blir videreformidlet i et større omfang enn nødvendig.

Adgangen til å gi pålegg er begrenset til opplysninger den som skal gi opplysninger sitter inne med. Den som pålegges å gi opplysninger kan derfor ikke pålegges å innhente nye opplysninger på vegne av det påleggende organet i barnevernet.

Den som mottar et pålegg har rett til å klage over pålegget. Det organet som gir pålegget skal i forbindelse med pålegget gjøre oppmerksom på klageadgangen, jf. forvaltningsloven § 14. Dersom barneverntjenesten finner det påtrengende nødvendig for å gjennomføre sine oppgaver etter barnevernloven, kan opplysningene likevel kreves gitt før klagesaken er avgjort.

Det er presisert i bestemmelsens *femte ledd* at opplysninger så langt som mulig skal innhentes i samarbeid med den saken gjelder, eller slik at vedkommende har kjennskap til innhentingen. Denne delen av bestemmelsen er en videreføring av dagens første ledd. Videre er det i femte ledd presisert at sakens parter som hovedregel skal informeres om at pålegg gis og hva dette omfatter. I enkelte saker vil det imidlertid ikke være mulig å informere partene i saken i forbindelse med at pålegg gis. Dette vil særlig være tilfellet i saker som på det tidspunktet pålegget gis fremstår som alvorlige, og der det å informere partene kan hindre barnevernet i å ivareta barnets behov for beskyttelse og omsorg. Dette unntaket er særlig relevant i saker der det er mistanke om at et barn er utsatt for mishandling eller andre

former for alvorlige overgrep. I slike tilfeller kan det være nødvendig både å innhente opplysninger og å sikre at barnet er beskyttet og tilstrekkelig ivaretatt før foreldrene blir informert.

Opplysningsplikten gjelder også for en rekke yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt. Bestemmelsens *sjette ledd* presiserer derfor at også yrkesutøvere etter helsepersonelloven, psykisk helsevernloven, helse- og omsorgstjenesteloven, familievernkontorloven og friskolelova plikter å gi opplysninger etter reglene i første til fjerde ledd. Videre er det presisert at det samme gjelder for meklere i ekteskapsaker og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune, og de som utfører slike oppgaver på vegne av organisasjoner.

Plikten til å gi opplysninger gjelder uavhengig av om yrkesutøveren arbeider i det offentlige eller i det private. For privatpraktiserende yrkesutøvere er det imidlertid en forutsetning at vedkommende utfører oppgaver som profesjonsutøver. For eksempel gjelder opplysningsplikten for leger som driver pasientbehandling, men ikke for leger som arbeider med administrative oppgaver i et privat legemiddelfirma.

Merknader til helsepersonelloven § 33

Bestemmelsen regulerer helsepersonells oppmerksomhetsplikt og opplysningsplikt til barnevernet ved alvorlig omsorgssvikt og alvorlige atferdsvansker.

Første ledd viderefører helsepersonells særskilte oppmerksomhetsplikt om forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten.

Annet ledd regulerer helsepersonellens meldeplikt til den kommunale barneverntjenesten. De materielle vilkårene for meldeplikt er nærmere regulert i bokstav a til d. Det nærmere innholdet i plikten er omtalt ovenfor i merknaden til barnevernloven § 6-4 første ledd.

Tredje ledd lovfester opplysningsplikten ved pålegg fra barneverntjenesten eller andre barnevernmyndigheter. Det nærmere innholdet i plikten er omtalt i merknad til barnevernloven § 6-4.

Fjerde ledd inneholder en særregel om at det i helseinstitusjoner skal utpekes en person som skal ha ansvaret for videreformidling av opplysninger. Det fremgår av *andre punktum* i denne særbestemmelsen at denne personen uten ugrunnet opphold skal gi melder tilbakemelding på om meldingen er videreformidlet. Videre fremgår det av *tredje punktum*, at dersom meldingen ikke er videreformidlet skal dette begrunnes.

I *fjerde punktum* er det presisert at melder fortsatt har et ansvar for å melde dersom melder mener at vilkårene etter annet ledd er oppfylt. Videre fremgår det av *femte punktum* at personen som har ansvaret for formidling av opplysningene også skal påse at barneverntjenestens tilbakemelding etter barnevernloven § 6-7 a uten ugrunnet opphold videreformidles til melder. På denne måten sikres at melder gjøres kjent med barneverntjenestens oppfølging av meldingen.

Adresseliste:

Landets kommuner

Landets fylkesmenn

Landets regionale helseforetak

Landets helseforetak

Landets private sykehus

Den norske legeforening

Den norske tannlegeforening

Norsk Psykologforening

Norsk Sykepleierforbund

Hovedorganisasjonen Virke

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)

Landets pasient- og brukerombud

Folkehelseinstituttet

Helsedirektoratet

Statens helsetilsyn

Barne- og likestillingsdepartementet

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet